

УДК 78.071.4:78.071.2

Денис О. Є.

МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА ЯК ЧИННИК ЕФЕКТИВНОЇ СЦЕНІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТА-МУЗИКАНТА

У статті розкрито значення та роль музично-педагогічної компетентності педагога в процесі сценічної підготовки студента-музиканта. Публічний виступ – це один з найважливіших елементів навчання музичному мистецтву, який пов'язаний з можливістю проявити свій потенціал, знання й досвід у музично-виконавській діяльності. Зазначено, що у навчальному процесі підготовки студентів-музикантів основний акцент ставиться на технічну підготовку, а психологічній корекції приділяється значно менше уваги. Результатом цього є те, що часто саме психологічні зриви не дають студентам повною мірою продемонструвати свою професійну підготовку. Тому педагог повинен не лише тренувати техніку, музичну пам'ять, звертати увагу на манери, музикальність й емоційність виконання, а й психологічно готувати студента до публічного виконання. Це відповідно вимагає від педагогів застосування широкого спектру педагогічних підходів, постійного пошуку нових шляхів, методів роботи, щоб надати студентам-музикантам можливість творчої самореалізації у виконавській діяльності, створити особливі психолого-педагогічні умови в процесі їхньої підготовки до публічних виступів.

Ключові слова: педагогічна компетентність, сценічна підготовка, публічний виступ, виконавська діяльність, сценічне хвилювання, навчальний процес, методи роботи.

Процес професійного і особистісного становлення студентів-піаністів потребує відповідного психолого-педагогічного супроводу. Педагогічна професія ставить високі вимоги до особистості вчителя (його педагогічної техніки, педагогічної етики, педагогічних здібностей, педагогічного здоров'я, педагогічного іміджу, такту, виконавського рівня), адже саме він повинен позитивно впливати на розвиток творчого й інтелектуального потенціалу студента.

В процесі психолого-педагогічного супроводу студентів необхідно розуміти, яку важливу роль відіграє педагогічна майстерність педагога-музиканта, адже це особлива грань його обдарованості, яка вимагає певної програми і методів для свого розвитку. Володіння теоретичними знаннями з методики, історії фортепіанного мистецтва, музично-теоретичних дисциплін, психології, педагогіки стає вкрай необхідним. Проте лише цього недостатньо, адже педагог – це професія дієва, і втілення знань відбувається в практичній роботі зі змінним живим матеріалом – людською індивідуальністю.

Успішність формування музично-педагогічних компетенцій педагога залежить, перш за все, від індивідуальних особливостей особистості педагога, який повинен постійно працювати над собою, вдосконалювати

кваліфікацію не лише задля власних потреб, а передусім, заради своїх учнів, їх самореалізації і особистісного зростання. Розвиток ключових предметних компетентностей педагогів музикантів – це процес наближення до вершин майстерності у педагогічній професії та творчій самореалізації, особливо у такій творчій професії як музичне мистецтво [4, с. 78].

Зазначене окреслило проблему вивчення музично-педагогічна компетентність педагога як чинника ефективної сценічної підготовки студента-музиканта.

Питання професійної компетентності педагога, визначення її сутності стали предметом дослідження низки вітчизняних науковців: І. Беха, І. Зязюна, О. Кононко, Л. Мітіної, В. Радуга, О. Савченко, А. Хуторського. Різні аспекти впливу педагогічної майстерності педагога на розвиток творчих, виконавських здібностей студентів-музикантів висвітлено у роботах Куркіної С., Сегеди Н., Твердохліб Н.

Досліджуючи вплив педагогічної майстерності викладача музичних дисциплін на розвиток творчих здібностей студентів, Твердохліб Н. зазначає, що місія викладача полягає у формуванні фундаментальних основ зі свого фаху, у сприянні розвитку студентів, їх прагненню й здатності навчатися, оновлювати знання, у формуванні вимогливості до власної діяльності і її результатів [7].

Куркіна С. акцентує на тому, що відсутність знань про способи й прийоми підготовки до публічного виступу перешкоджає планомірному розвитку професійної майстерності студентів-початківців і, зрештою, успішній творчій реалізації їхніх потенцій в процесі виступу на сцені. Тому педагог повинен створювати необхідне психолого-педагогічне підґрунтя в процесі навчання [3, с. 87-88].

Аналіз наукових праць підкреслює актуальність питання компетентності педагога для теорії та методики професійної музичної освіти і спонукає до подальших теоретичних досліджень, пошуку методів ефективної роботи зі студентами-музикантами.

Мета статті – з'ясувати роль музично-педагогічної компетентності педагога у процесі підготовки студента-виконавця до публічного виступу.

Роль педагога музиканта у цьому процесі є визначальною, адже педагогічна компетентність учителя та його особистісні якості сприяють ефективності реалізації завдань педагогічного процесу.

Для досягнення високого рівня компетенції в інструментально-виконавській педагогічній діяльності педагог-музикант повинен бути не тільки музично досвідченим, але й володіти цілим комплексом психолого-педагогічних, методичних і спеціальних компетенцій.

Болотов А. вважає: “Навряд чи людину можна навчати компетентності. Такою вона може лише стати сама, знаходячи і апробовуючи різні моделі поведінки в певній предметній галузі, вибираючи з них ті, які найбільше відповідають її стилю, естетичному смаку, домаганням й орієнтації. На

основі цього її компетенція постає як складний синтез когнітивного, предметно-практичного та особистого досвіду” [2, с. 12].

Структура музично-педагогічної компетентності складається з низки конкретних практик, які зумовлюються різними мотиваціями й діями, за допомогою яких вони виконуються.

Педагогічна компетентність учителя – це єдність його теоретичної і практичної готовності до здійснення педагогічної діяльності. Під професійною компетентністю педагога розуміють особистісні можливості учителя, які дозволяють йому самостійно й ефективно реалізовувати цілі педагогічного процесу. Для цього потрібно знати педагогічну теорію, уміти застосовувати її в практичній діяльності. Одним з ключових компонентів професійної компетентності є предметна компетентність, до змісту якої входить володіння певними засобами навчання у сфері навчального процесу (спеціальність). Це сукупність умінь і навичок, необхідних для стимулювання активності учнів. До неї входять уміння вибрати правильний стиль і тон у спілкуванні, управляти увагою учнів, темпом діяльності [5, с. 146].

У дослідженні З. Румянцевої педагогічні компетенції і уміння педагога-музиканта розкриваються як система творчих нестандартних дій, спрямованих на вирішення музично-педагогічних завдань, які можуть виконуватися з різним рівнем успішності [6, с. 17]. Це великою мірою стосується підготовки студентів до сцени.

Протягом перебування у навчальному закладі передвищої освіти студент-музикант навчається всебічно пізнавати і найбільш адекватно розвивати свою артистичну індивідуальність, враховуючи музичні дані та особисті якості. Для майбутньої самостійної виконавської діяльності студент повинен здобути певний рівень майстерності, що досягається набуттям комплексу необхідних навиків, знань та вмінь.

У процесі навчання студентів музичних спеціальностей їхня професійна майстерність в дуже концентрованій формі відбувається в умовах публічних виступів. Це і різного рівня заліки, і академічні концерти, іспити, конкурси, прослуховування тощо. Ситуація публічного виступу виступає як унікальна можливість випробувати, а також проявити свій художньо-творчий потенціал і досвід у музично-виконавській діяльності. Перед студентом стоять високі вимоги у володінні інструментом, в умінні триматися перед аудиторією, крім цього в достатній мірі має бути присутній артистизм. Все це посилює психологічну напругу і вносить негатив у процес навчання студентів. Кожен студент-музикант зіштовхується з проблемою сценічного хвилювання. Тому водночас велика відповідальність лягає на плечі викладача, який, використовуючи свої знання, компетенції, мінімізує негативний вплив хвилювання під час публічного виступу. Це і виховання образно-асоціативного мислення студента, і уяви, і емоційної чуйності, і оволодіння елементами акторської техніки, та головне – виховання прагнення до самопізнання, самовиховання та самовдосконалення.

Особливо вирізняється великою невизначеністю питання артистизму і сценічної готовності у музично-виконавській діяльності студентів. Адже, з одного боку, їм постійно потрібно готуватися до виступів, а з другого – аналіз навчальних планів і програм музичних навчальних закладів, показує, що формування готовності до публічних виступів, розвиток артистизму в них не декларується. Відзначається слабка розробленість власне методичних аспектів питання підготовки до сценічного виступу, тому у сучасній музичній професійній освіті виникає гостра потреба у створенні нових предметних циклів, які б слугували своєчасному подоланню негативних наслідків навчання.

Мало того, у навчальному процесі підготовки студентів-піаністів, значно менше уваги приділяється психологічній підготовці, а також корекції їх емоційного стану, ніж виключно виконавській підготовці. Велика частина роботи в цьому напрямку відводиться педагогу зі спеціального класу, який, включаючи в процес свою психолого-педагогічну ерудицію, а також вміння у галузі педагогічної техніки, пов'язані з його творчими можливостями і педагогічними здібностями, намагається показати шлях студенту до самовдосконалення музично-виконавської майстерності під час виступу. Специфіка музично-педагогічної діяльності полягає в тому, що вона вирішує педагогічні завдання засобами музичного мистецтва, а особливість полягає в наявності художньо-творчого начала.

Аналіз праць з питань виконавської підготовки студентів музикантів до виступу, дає можливість зробити висновок, що успішна адаптація до концертних виступів залежить від: впровадження у процес інструментального навчання принципів розвивального навчання (Г. Ципін); гнучкості етапів роботи та індивідуальних особливостей студентів, структури їх піаністичного апарату, професійної підготовки і методів опрацювання твору (А. Бірмак); впевненості пам'яті, рухів, вміння пристосовуватись до нового залу та інструменту, а також інтенсивності хвилювання (А. Щапов); наявності волі до активізації уваги непідготовленої аудиторії, володіння яскравою емоційністю та блискучою технікою (С. Савшинский).

З метою розвитку музичних здібностей особистості, різностороннього розвитку та формування компетентностей студентів у процесі підготовки до сценічної діяльності, програми з спеціального класу доцільно підсилити заняттями зі сценічного руху, акторської майстерності, художнього слова, іміджу виконавця.

Навчання повинно ґрунтуватися на знанні педагогом внутрішнього світу, індивідуальних особливостей суб'єкта навчання. Навчання повинно стимулювати, а не гальмувати психічний і особистісний розвиток учня, студента.

У музичній педагогіці вирішального значення набуває індивідуальний творчий підхід педагога до вибору методів навчання і розвитку студентів з

урахуванням комплексу притаманних їм даних. Як зазначає Н. Андрійчук, "педагог-музикант повинен володіти варіативною методикою і обирати найдоцільніші методи для вирішення конкретних завдань" [1, с. 167-168].

Роль педагогічно-виконавської компетенції викладача з спеціальності тут стає дуже вагомою. Оскільки, виконавська компетенція є спеціальним видом професійної діяльності педагога-музиканта і є інтегральним особистісним утворенням, яке базується на успішному досвіді її здійснення. В якості основних складових виділяється психологічна, практична і теоретична готовність, плюс успішна виконавська діяльність самого викладача. Отже, психологічна готовність базується на сформованій позитивній мотивації, передбачає наявність професійно-педагогічної спрямованості, рефлексії, а також комплексу педагогічних і спеціальних музичних здібностей. Теоретична готовність передбачає визначеного об'єму знань і музичної досвідченості. Практична готовність вимагає володіння арсеналом професійних виконавських якостей, умінь та навичок.

Висновки. Отже, основна місія викладача музичних виконавських дисциплін полягає у формуванні в студентів фундаментальних основ зі свого фаху, у сприянні розвитку студентів, їх прагнення й здатності навчатися, оновлювати знання, у формуванні вимогливості до власної діяльності та її результатів, які передусім підсумовуються концертним виступом. Результативністю праці вчителя мають стати якісні зміни в розвитку студентів-музикантів, що відбулися під впливом особистості та педагогічної діяльності вчителя, який, використовуючи певні педагогічні компетенції, спонукає студента до вдосконалення. Цей процес має підкріплюватися створенням нових предметних циклів, які б слугували своєчасному подоланню негативних наслідків навчання і давали можливість заповнити прогалину у фаховій підготовці студентів-музикантів навчальних закладів передвищої освіти.

Використана література:

1. Андрійчук Н. Педагогічні умови вдосконалення виконавської майстерності майбутнього педагога-музиканта / Н. Андрійчук // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – 2013. – № 8 (Ч. 1). – С. 167–172.
2. Болотов В.А. Компетентностная модель: от идеи к образовательной программе / В. А. Болотов, В.В. Сериков // Педагогика. – 2003. – № 10. – С. 8-14.
3. Куркіна С. Публічні виступи в процесі професійної підготовки студентів-скрипалів / С. Куркіна // Молодь і ринок. – № 9 (92). – 2012. – С. 83-88.
4. Орлова Л.С. Формування і удосконалення майстерності майбутнього вчителя музики [Електронний ресурс] / Л.С. Орлова // Соціум. Наука. Культура. – Режим доступу: <http://intkonf.org/orlova-ls-formuvannya-i-udoshkonalennya-maysternosti-maybutnogo-vchitelyamuziki>.
5. Прокофьев Г.П. Формирование музыканта-исполнителя пианиста / под ред. Б. М. Теплова ; Г. П. Прокофьев. – Москва, 1956. – 460 с.
6. Румянцева З. В. Формирование профессиональной готовности учителя к музыкально-педагогической деятельности в школе : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / З.В. Румянцева. – Москва, 1987. – 197 с.
7. Твердохліб Н. В. Педагогічна майстерність викладача музичних дисциплін та її вплив на розвиток творчих здібностей студентів [Електронний ресурс] / Н. В. Твердохліб. – Режим доступу:

umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/stud_almanah/59.pdf.

References:

1. *Andriichuk N.* Pedagogichni umovy vdoskonalennia vykonavskoi maisternosti maibutnoho pedahoha-muzykanta / N. Andriichuk // Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia. – 2013. – № 8 (Ch. 1). – S. 167–172.
2. *Bolotov V. A.* Kompetentnostnaia model: ot idei k obrazovatelnoi programme / V. A. Bolotov, V. V. Serikov // Pedagogika. – 2003. – № 10. – С. 8-14.
3. *Kurkina S.* Publichni vystupy v protsesi profesiinoi pidhotovky studentiv-skrypaliv / S. Kurkina // Molod i rynek. – № 9 (92). – 2012. – S. 83-88.
4. *Orlova L. S.* Formuvannia i udoskonalennia maisternosti maibutnoho vchytelia muzyku [Elektronnyi resurs] / L. S. Orlova // Sotsium. Nauka. Kultura. – Rezhym dostupu : <http://intkonf.org/orlova-ls-formuvannya-i-udokonalennya-maisternosti-maibutnogo-vchitelyamuziki>.
5. *Prokofiev G. P.* Formirovaniie muzykanta-ispolnitelia pianista / pod red. B. M. Teplova / G. P. Prokofiev. – M., 1956. – 460 s.
6. *Rumiantseva Z. V.* Formirovaniie professionalnoi gotovnosti uchitelia k muzykalno-pedagogicheskoi deiatelnosti v shkole : dis. ... kand. ped. nauk : 13.00.08 / Z. V. Rumiantseva. – Moskva, 1987. – 197 s.
7. *Tverdokhlib N. V.* Pedagogichna maisternist vykladacha muzychnykh dystsyplin ta yii vplyv na rozvytok tvorchykh zdibnostei studentiv [Elektronnyi resurs] / N. V. Tverdokhlib. – Rezhym dostupu : umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/stud_almanah/59.pdf.

ДЕНЬС Е. Е. Музыкально-педагогическая компетентность педагога как фактор эффективной сценической подготовки студента-музыканта.

В статье раскрыто значение и роль музыкально-педагогическая компетентность педагога в процессе сценической подготовки студента-музыканта. Публичное выступление – один из важных элементов обучения музыкальному искусству, который касается возможности проявить свой потенциал, знания и опыт в музыкально-исполнительской деятельности. Указано, что в учебном процессе подготовки студентов-музыкантов основной акцент ставится на техническую подготовку, а психологической коррекции уделяется гораздо меньше внимания. Как результат, часто именно психологические срывы не дают студентам в полной мере продемонстрировать свою профессиональную подготовку. Поэтому педагог должен не только тренировать технику, музыкальную память, обращать внимание на манеру, музыкальность и эмоциональность исполнения, но и психологически готовить студента к публичному исполнению. Это требует от педагога использования широкого спектра педагогических подходов, постоянного поиска новых путей, методов работы для обеспечения студентам-музыкантам возможности творческой самореализации в исполнительской деятельности, для создания особенных психолого-педагогических условий в процессе их подготовки к публичным выступлениям.

Ключевые слова: педагогическая компетентность, сценическая подготовка, публичное выступление, исполнительская деятельность, сценическое волнение, учебный процесс, методы работы.

DENYS O. YE. Musical and Pedagogical Competence of a Teacher as a Factor of Effective Stage Training of a Student Musician.

The article reveals the importance and role of the teacher's musical and pedagogical competence in the course of stage training of a student musician. Public performance is one of the most important elements in the study of music art, which is associated with the ability to demonstrate their potential, knowledge and experience in musical and performing activities. It is noted that in the training process of students musicians the main emphasis is placed on technical training, while psychological correction is paid much less attention to. The result is that often psychological failures often prevent students from fully demonstrating their professional training. Therefore, the teacher should not only train the technique, musical memory, pay attention to the manners, musicality and emotionality of

execution, but also psychologically prepare the student for public execution. This requires teachers musicians to apply a wide range of pedagogical approaches, constantly search for new ways, methods of work to provide students with the possibility of creative self-realization in performing activities, to create special psychological and pedagogical conditions in the process of their preparation for public performances.

Keywords: *musical and pedagogical competence, stage training, public performance, performing activities, stage excitement, training process, methods of work.*

УДК 37.012:372.854

Деркач Т. М., Міхалко Я. Ю.

ВПЛИВ ПЕРЕВАЖАЮЧИХ СТИЛІВ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ НА ЇХ УСПІШНІСТЬ

Стаття присвячена висвітленню проблеми впливу переважаючих стилів навчання студентів фармацевтичних спеціальностей на їх успішність у навчанні. Описано результати експерименту, проведеного за методикою Р. Фелдера та Б. Соломан. Здійснено порівняльний аналіз стилів навчання студентів різних напрямів підготовки Київського національного університету технологій та дизайну. Показано, що студенти хімічних та фармацевтичних спеціальностей мають аналогічні профілі навчання, які характеризуються інтенсивними (70-80%) перевагами активного, сенситивного, візуального та послідовного стилів. Вивчено динаміку зміни стилів навчання у студентів-фармацевтів, а також кореляційні зв'язки між ступенем переваги того чи іншого стилю й успішністю засвоєння студентами фахових дисциплін. Найоптимальнішими для успішного вивчення студентами фармацевтами профільних предметів виявились стиль сенситивний та поєднання сенситивного та візуального стилів навчання. Доведена відносна стабільність стилів навчання з роками.

Ключові слова: *вища освіта, хімія, фармація, стилі навчання, метод Р. Фелдера та Б. Соломан.*

Застосування стратегій навчання, що враховують психофізіологічні особливості студентів та зміни, що відбуваються в їх інтелектуальному розвитку, сприяє індивідуалізації підготовки фахівців та підвищує ефективність навчання [1]. Існує багато підтверджень того, що між переважаючими стилями навчання та академічною успішністю студентів є досить складні зв'язки [2, 3]. Дослідження у цій галузі є важливими для визначення умов здійснення ефективної підготовки студентів в сучасному освітньому середовищі, оскільки дозволяють оптимізувати вибір форм, методів та освітніх ресурсів для навчання [4].

Зазначена проблема вивчалась багатьма вітчизняними та зарубіжними вченими [5-8]. Проте на сьогодні відсутній єдиний науковий підхід до визначення умов подолання стильових обмежень людини з метою підвищення якості навчання. Недостатньо теоретично та практично вивченою